

TÜRK DENİZ TARİHİ İLE İLGİLİ BELGELER IV II. İSPANYA, KUZEY AFRIKA VE BARBAROS HAYRETTİN PAŞA*

*Prof. Dr. Muzaffer ARIKAN
Dr. Paulino TOLEDO***

Daha önceki makalelerimizde belirttiğimiz gibi çalışmamızın amacı XVI. yüzyıldaki Türk deniz tarihine daha kapsamlı bir açıdan bakabilmek için İspanyol arşivlerindeki belgeleri derlemek ve değerlendirmektir.

Bu belgeleri, sunmaktan amacımız hem Türkler, hem de İspanyollar için oldukça faal geçen 1533 ve 1535 yılları arasında Kuzey Afrika ve Akdeniz'de vuku bulan Türk-İspanyol çatışmasının askeri ve denizcilik alanları ile ilgili yeni bir takım bilgiler ortaya koymaktadır. Barbaros Hayrettin Paşa'nın 1533 yılı Aralık sonunda İstanbul'a gelmesi, Türkler arasında büyük bir heyecan yaratmıştır. Bu ziyaret sırasında Türk donanmasının Amiralî olarak görevlendirilen Barbaros, Osmanlı donanması ve deniz hakimiyetini zirveye ulaştıran dönemi başlatmıştır.

29. BELGE

PERO GONZALEZ DE MENDOZA Y BERENGUER DOMS'UN TREMESAN KRALININ GÖNDERDİĞİ ELÇİ HAKKINDA İMPARATOR'A 19 MAYIS 1533 TARİHLİ MÜRACAATI

Bu belge bize İspanya'nın Kuzey Afrika politikasının bazı yönlerini aksettirmektedir. Daha önceki belgelerden anlaşılacağı ve bu belgede de görüleceği üzere, İspanya'nın Tlemsen ve Cezayir politi-

* Bu yazının ilk üçü OTAM'ın 1., 2. ve 3. sayılarında yayınlanmıştır.

** Prof. Dr. Muzaffer Arıkan, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Öğretim Üyesi. Dr. Paulino Toledo, Şili Los Lagos, Üniversitesi Eğitim ve Tarih Bölümü eski öğretim üyesi. Şili Ankara Büyükelçiliği Kaççıları.

kası daima yetersiz ve gecikmiş önlemlerle sınırlı kalmıştır¹. Cezayir'in hareket merkezi olması ile birlikte, Barbaros'un gittikçe artan deniz ve askeri gücü, özellikle 1529'da Peñón de Argel'in (Cezayir'in limanağızı Kalesi'nin) de ele geçirilmesi ile, İspanyol deniz filoları ve ordusu için ciddi ve devamlı bir tehlike oluşturmuştur.² 1534 yılında, İspanyol savaş filosunun hazırlık aşamasında iken, Tunus'un Barbaros tarafından alınması, Batı Akdeniz'de Türk donanmasının deniz egemenliğini ele geçirmesinin açık bir delilidir. İspanya ile Tlemsen kralları ve şeyhleri arasındaki ittifakın zayıflaması ve kesintiye uğraması da bu şekilde ortaya çıkmıştır. Belge, Tlemsen kralının Barbaros ile tek başına karşılaşmaktan duyduğu korkuyu açıkça yansıtmaktadır. İspanya Kralının Cezayir'e karşı bir deniz seferi gerçekleştirmesinin en önemli nedenlerinden birisi de Tlemsen'in ve Tlemsen Kralının kurtuluşunu sağlamaktır. Onun İspanyol Sarayı'na korunma ümidi ile başvurmasının nedeni de budur. Bu sebeple, Tunus'tan sonra Barbaros'un hedefi, Afrika'nın kuzeybatısı'na yönelmek olacaktır.

(Barrutell Koleksiyonu, C.XXVI, s.155)

Birkaç günden beri Tlemsen (Tremesen)³ Kralının eniştesi olan Mağripli bir elçi burada (Kraliyet Sarayı'nda) beklemektedir. Comares Markisi⁴, Siz, Majestemiz adına bu şahısla temasa geçip Tlemsen Kralı, zikredilen elçi vasıtasıyla senelik dört bin "Doblas de Parias"⁵ verebileceğini söylediği gibi Cezayir'e karşı bir an önce bir askeri seferin yapılmasını da istedi. Bunun için şahsını, servetini ve kabilesinin bazı şeyhlerini Siz Majestemiz emrine verebileceğini ilettiler. Tlemsen Kralı, daha önce belirttiği gibi, Siz Majestemizin elinde bulunan eyaletlerine büyük yarar sağlayabileceği ümidiyle Cezayir seferinin bu sene gerçekleştirilmesini öneriyor. Bence, bu seferin tarafınızdan yapılmasının karar altına alınmasına kadar Tlemsen Kralına bu seferin en kısa zamanda gerçekleştirileceğini açıklayan bir mektup yazmamız yerinde olur. Ayrıca bu mektupta, Endülüs bölgesindeki olayların⁶ gelişmesinin olumlu sonucunu

1. Bu konuda Bkz., M. Arıkan-P. Toledo, *Türk Deniz Tarihi ile İlgili Belgeler I*. OTAM, C.I, s.357-372.

2. Bkz. Belge No. 24, OTAM, C.III, s.393-395; ayrıca bkz. Prudencio de Sandoval, *Historia de la Vida y Hechos del Emperador Carlos V*, Madrid 1955, s.375-376.

3. Bkz., OTAM, C. III, s.390, dipnot 2. İdrisi'ye göre: "Tlemsen kenti Batı Afrika'nın anahtarı sayılabilir. Seyyahların konaklamak için en çok uğradığı yerdir." Bkz. *Description de l'Afrique et de l'Espagne*, Leiden 1866, s.228.

4. *Comares Markisi*, 1529 yılından beri İspanya Kralının adına Tlemsen kentinde Vahran (Oran) ve Tlemsen işlerini yürütüyordu. Bkz., OTAM, C.III, s.408.

5. Eski İspanyol Parası.

alıncaya kadar, bu bölgede deniz kontrolünü sağlamak, Barbaros'u Cezayir'de kapatmak amacıyla yalnız 19 kadırğa gönderebileceğimizi de kaydedebiliriz. Bu suretle, Barbaros'u Deniz'de etkisiz hale getirmek mümkün olabilecektir. O zaman Barbaros, kara savaşlarına yönelmek zorunda kalacak ve donanmamızın donatımı tamamlanıncaya kadar bu kara savaşları Barbaros'u hem oyalamış hem de yıpratmış olacaktır. Bu hareket esnasında Tlemsen Kralı ile Şeyh Umida (Umeyyide) ve bölgenin diğer şeyhleri orduları ile karadan da yardım etmelidirler. Bu amaçla adı geçen diğer şeyhlere de mektup yazılmalıdır.

Cezayir, elde edilinceye dek, zikredilen dört bin "Doblas de Parias"ın şeyhler ve Mağripli askerler arasında, Siz Majestemiz adına, dağıtılması yerinde olacaktır. Çünkü, hiçbir şey verilmemesi halinde onlar (Mağripliler), diğer fakir askerlerin yaptığı gibi düşman tarafına kolaylıkla geçebilirler. Bu dört bin "Doblas"ın Siz Majestemiz adına dağıtılması, onlara karşı olan iyi niyetlerinizin bir ifadesi olacak ve onların Sizin hizmetinizde devam etmelerini sağlayacaktır.

Söz konusu elçi, Siz Majestemizden Cezayir seferinin⁷ ne zaman gerçekleştirileceği hakkında bir cevap almadan Saraydan ayrılmak istemiyor. Hükümdarına kesin bir cevap götürmek istemektedir. Bu konuda karar Majestemize aittir.

BU BAŞVURUYA İMPARATOR TARAFINDAN AŞAĞIDAKİ ŞEKİLDE CEVAP VERİLMİŞTİR: "*Bu Mağripli'ye gerçekçi olmakla beraber avutucu bir cevap verin. Çünkü bu sene ortaya (Cezayir'e) donanma göndermek imkânı yoktur.*"

6. Endülüs bölgesindeki ayaklanmalarla ilgili olarak Bkz. Miguel Aviles Fernández ve diğerleri, *Nueva Historia de España*, Madrid 1973, C.X, s.32-49; Sandoval, a.g.e., s.120-122; Yılmaz Öztuna, *Barbaros Hayrettin Paşa'nın Hatıraları*, İstanbul 1989, s.80.

7. Sefer ancak 30 Mayıs 1535 tarihinde başlayacaktır. Bkz., Sandoval, s.495.

30. BELGE

NAPOLİ KRAL NAİBİ VILLA FRANÇA MARKİSİ'NİN⁸, BARBAROS KOMUTASINDA OLDUĞU SANILAN TÜRK FİLOSU İLE İLGİLİ OLARAK, İMPARATOR'A GÖNDERDİĞİ 14 ARALIK 1533 TARİHLİ MEKTUP

Villafranca Markisi'nin bu mektubunda önemle vurguladığı noktalardan biri kuşkusuz, Barbaros'un Batı Akdeniz'deki daimi varlığıdır. Takdir edileceği üzere, İspanyol Monarşisi'nin üst düzey yetkililerinin resmi yazışmalarında Barbaros, şüphesiz en önemli konuyu teşkil etmektedir. Daha önceki belgelerde de gördüğümüz gibi Türk Amiralî, İspanyol hükümeti için her zaman gerçekleştirilemeyen fakat acele tedbirler almaya zorlayan büyük ölçüde bir devlet sorunu haline gelmiştir. Villafranca'nın mektubunda incelemeye değer ikinci bir nokta da, Barbaros'la mücadelede Avrupa'nın tüm hükümdarlarının uzlaşma ve desteğini sağlayabilmek için, Haçlı ruhunu daima uyanık ve canlı tutabilmek için, Barbaros'a Avrupalılar tarafından verilen "Hristiyanlığın ortak düşmanı" ünvanından yararlanmaktadır. Bir sonraki on yıl içinde gerçekleşen Türk-Fransız ittifakı, tüm Avrupalı hükümdarların aynı fikirde olmadıklarını ortaya koyacaktır. Fransız ve Venedik Cumhuriyeti, İspanyol Krallığının hütün çabalarına karşı kendilerini Hristiyanlığın savunucusu ve Sultan'ın düşmanı ilan etmek yerine Osmanlı ile iyi bir ilişki ve işbirliği yönünde bir politika sergileyeceklerdir. Şüphesiz mektupta göze çarpan bir başka önemli nokta da İspanyol donanmasının Fransız donanması karşısındaki düzenli disiplinli güçlü durumudur. Bu husus Barbaros'un Fransızlarla işbirliği için Tolon'da bulunduğu sırada Fransız donanması hakkında yaptığı değerlendirmeye de aynen uymaktadır. Başka önemli bir husus o tarihte Fransa'nın güçlü İspanya karşısında varlığını muhafaza edebilmesinin tek güvencesi Osmanlı İmparatorluğu olduğudur.

(Barrutell Koleksiyonu, C.XXVI, s.175)

Bu ayın (Aralık) sekizinci günü Yüzbaşı Luis Perez de Vargas ile birlikte yazdığımız mektup ile o tarihe kadar vuku bulan olaylardan Majestemizi haberdar etmiştik. Adı geçen tarihten sonra meydana gelen olaylar da bu mektupta ifade edilmektedir.

Cavaletto adlı bir şahıs tarafından Venedik'e yollanan bir gemi vasıtasıyla getirilen D. Pirro Castriota'nın Otranto Burnu'dan gön-

8. Markinin asıl adı *Pedro de Toledo*'dur. Marki, 1532 yılında vefat eden Napoli Kral Naibi Kardinal *Pompeyo Colona*'nın yerine atanmıştır. Bkz., Dr. Gonzalo Illiescas, *De Carlos V a Túnez*, Madrid 1804, s.19-21; Sandoval, s.451-452.

derdiği mektuplarda, Venedik kadirgaları⁹ ve mavnaları ile çatışmaya giren kuvvetlerin İskenderiye Beylerbeyine ait olduğu, Barbaros'un bu çatışmaya katılmadığı belirtilmektedir. Ayrıca mektupta, bu beylerbeyinin çatışma sırasında yüzünden bir kılıç darbesi aldığı, bacağından da bir tüfek ateşi ile yaralandığı, Türk kadirgalarının büyük zarar gördükleri ve Türk beylerbeyinin yapılan dur uyarısına uymadığından, Cavaletto'nun, Türk kadirgalarına saldırdığı ve bunun için daha sonra da özür dilediği açıklanmaktadır. Diğer taraftan çok adam kaybeden Cavaletto, Türk Beylerbeyi'nin kadirgalarını Barbaros filosu ile karıştırdıkları için saldırdıklarını söyledi. Bu olaydan sonra Cavaletto'nun, mürettebatını yenilemek amacıyla Kandiye'ye gittiği öğrenilmiştir. Bu olay dışında anlatılacak başka bir husus şimdilik yoktur. Ancak bana göre, Majestemizin Venedik kanalıyla daha sağlam bilgiler elde edebileceği kesindir. Ben bu mektubu yazmak suretiyle Majestelerinin bir kulu olarak yapmakla yükümlü olduğum rapor etme görevini yerine getirdiğimi bilgilerine arz etmek istedim. Her halukarda bu haber önemli bir haberdir. Şüphesiz korsan Barbaros yakalanmış olsa idi bu çok daha iyi bir haber olacaktı. Hristiyan dünyasının ortak düşmanı olan bu köpeği yakalamak için, Tanrının Majestelerine ışık tutacağına inanıyorum. Bu suretle ancak onun cesareti son bulmuş olacaktır.

Majeste'nin elçileri ve nazirleri, Papa'nın¹⁰ Napoli'ye gelişi ile ilgili hususları mutlaka anlatacaklardır. Ben yalnız Papa'nın, Majeste'nin kadirgalarını, onların donatım ve düzenlerini çok beğendiklerini ifade etmek istiyorum. Kadirgalarımız Fransa Kralının düzen-siz kadirgalarına nazaran gerçekten çok üstündü. Aynı zamanda bu durum, Majeste'nin işlerini ne kadar iyi yürütebildiğini Papa'ya ispat etmiştir. Tanrı hasmetli şahsınıza daha çok krallık ve topraklar ihsan etsin. Bu iyi ve sadık kullarınızın dileğidir. Napoli, 13 Aralık 1533. Majeste'nin vasali ve bendesi olan Villafranca Markisi.

İmparator, Kral ve Efendimiz Kutsal Katolik Majesteleri yüce katına.

9. Olay için Bkz. M. Arıkan-P. Toledo, *Venedik'teki Papalık Sefareti Belgelerine Göre Türkler (1533-1569)*, OTAM, C.IV, s.378.

10. Papa VII. Clemente dir.

31. BELGE

NAPOLİ KRAL NAİBİ VILLAFRANCA MARKİSİ'NİN İMPARATOR'A GÖNDERDİĞİ 28 TEMMUZ 1534 TARİHLİ MEKTUP

Villafranca Markisi'nin mektubu, İspanyol yetkilileri için ciddi bir sorun olarak ortaya çıkan bir hususu gözler önüne sermektedir: Bu, Barbaros'un İspanyol kıyıları için potansiyel bir tehlike teşkil etmesinden sonra, Türk donanmasına karşı mücadelede İspanyol savaş filosu için gerekli gıda ve malzemenin temini ve organizasyonu sorunudur. Belgedeki diğer önemli bir nokta da, politik alanda Fransa ve Venedik'in işgal ettiği yer ve Akdeniz'deki Türk yayılmasına karşı koyabilmek için İspanyol Monarşisi'nin devamlı olarak yürütmek zorunda olduğu müttefik arama politikası ve çabasıdır. Üçüncü önemli nokta, Villafranca'nın, İmparatoru'na, İspanyol egemenliği altındaki toprakların bütünlüğünü korumak için, İspanya'nın deniz hakimiyetini sürdürmesinin zorunlu olduğunu ısrarla vurgulamasıdır.

(Barutell Koleksiyonu, C. XXVI, s.197)

(...) Ülkemizin deniz kuvvetlerinin korunabilmesi ve herhangi bir korsan saldırısına karşı koyabilmesi için, bu krallıktakiler ile Napoli, Sicilya ve Malta'daki kadırgaların bir komuta altında birleştirilmeleri gerekmektedir konusunda bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Çünkü, bunların birleştirilebilmesi ve komuta bakımından onların her birinin üstünde yer alabilecek yetkili bir kişiye ihtiyaç vardır.

Her kadırganın kendine ait ayrı bir bayrağı ve bağımsız başına buyruk ayrı bir komutanı olduğu müddetçe doğal olarak, düzensizlik ve karmaşa hasıl olacaktır. Bu yüzden otorite azalacak ve Majestemize karşı olan hizmet aksatılacaktır. Bunun için Majestemizin Deniz Kuvvetleri Genel Kumandanı Prens Andrea Doria'nın çok gerekli olan böyle bir kişiyi görevlendirmesi yerinde olur. Böyle olursa Kaptan Antonio Doria ve onun dört kadırgası da Prens Andrea Doria'nın görevlendirdiği kişinin komutasında olacağından otorite zinciri korunacaktır. Antonio Doria da, özel durumu nedeniyle, Prens Andrea Doria tarafından atanmayan bir başka kişinin emirleri altına girmemiş olacaktır.

(...) Majestemizin dediği gibi, Antonio Doria'nın kadırgaları ile Prens Andrea Doria'nın kadırgalarının bir bölümü ve Papa tarafın-

dan donatılan Cenova'ya ait yedi kadirganın Messina'ya gitmeleri, bunların orada inşa edilen dört kadirga ve Sicilya kadirgaları ile birleşmeleri temin edildikten sonra da Papa'ya yazıp onun diğer üç kadirgası ve Kilise kadirgalarının da bu filo'ya katılmaları sağlanacak olursa, sahillerimiz, sınırlarımız ve hatta Cenova ve Monego şehirleri tamamen koruma altına alınmış olacaktır. Prens Andrea Doria ve kadirgalarının bazıları orada kalabilirler. Bu takdirde İtalya işlere çok daha iyi halledilmiş olacaktır. Siz Majestemizden, Tanrının hizmeti ve Hristiyanlığın iyiliği doğrultusundaki her türlü emirlerinizi bekliyorum. Fakat bu konuda Majestemize şunu tekrar hatırlatmak isterim ki; Barbaros bu taraflara hareket ettiği için, yukarıda sözüedilen bütün kadirgaların birleşmeleri dolayısı ile yapılması gereken ilk şey, bu kadirgaların kaptanlarının yetkili ve otoritesi yüksek bir kişinin kumandası altına alınmalarıdır. Bu şekilde, donanmanın bülünme tehlikesi önlenmiş olacaktır. Tedbirli ve tecrübeli olması nedeni ile, bu görev için en uygun olan kişi Prens Andrea Doria'dır. Onun sayesinde her şey düzenli ve Majestemizin menfaatleri doğrultusunda yürütülebilecektir.

(...) Siz, Majestemizin de belirttiği üzere kadirgalarımız, Barbaros'un kadirgaları ile boy ölçüşecek kadar güçlü değillerdir. Prens Andrea Doria'nın, Antonio Doria'nın, Sicilya'nın ve Papa'nın kadirgalarına yeterince piyade askeri ilâve etmek suretiyle ancak, Barbaros'un filosuna saldırabileceklerini, hatta onlara çok zarar da verebileceklerini ifade etmeliyim. Bu takdirde ancak, kadirgalarımızın Türk donanmasının saldırdığı her yere kolaylıkla takviye ve yardım edebilecekleri, her türlü malzemeyi ulaştırabilecekleri açıktır. Bütün kadirgalarımızla o kadar güçlü bir donanma oluşturulabilir ki düşmanlarımızın tasarladıklarını gerçekleştirmeleri tasavvur dahi olunamaz (...)

Fransa kadirgalarını Venedik kadirgalarının ile birleşmeleri konusunda herşeyi söylemiş bulunuyorsunuz. Fransa donanmasının Türk donanması ile Majestemize karşı birleşeceği açıktır¹¹. Bu konuda söyleyeceğim birşey yoktur. Venedik, her zaman yaptığı gibi, işine gelen tarafın yanında yer alacaktır. Bazen tek başına olmak, kötü arkadaşla bir olmaktan çok daha iyidir.

11. Bkz. Sandoval, a.g.e., s.469.

Barbaros'un buraya saldırmayı düşünmesine rağmen, değişik kaynaklardan Onun Kuzey Afrika'ya¹² gittiğine dair haberler aldım. Ama o uzak yerleri buradan (İtalya'dan) daha iyi tanıyıp bildiği için İspanya sahillerine saldırabilir. Bunu, İspanya'nın sahilleri her türlü tedbirin alınabilmesi için Siz Majestemize yazıyorum. Burada da her türlü tedbir alınacağından emin olabilirsiniz.

Bu mektubu bitirmek üzere iken, Elisa Kontu'nun gönderdiği 12 Haziran 1534 tarihli mektubu aldım. Bu mektuptan, bu ayın onikisinde Türklerin Elisa'yı¹³ kuşattıklarını ve topa tuttuklarını öğreneceksiniz. Bahsettiğim mektubu getiren bir Rumdu. Tercüman olmadığı için onunla hala görüşemedim. Fakat anladığım kadarıyla, asker ve acil yardım istemeye geldi. Maalesef hepsini, veremeyeceğim (...) Majestemizin işlerinin yürütülebilmesi ve gücünü muhafaza edilebilmesi için bu taraflara donanma göndermesi şarttır. (...) Napoli, 28 Haziran 1534. Majestemizin bendesi ve valisi Villafranca Markisi.

İmparator, Kral ve Efendimiz Katolik Majesteleri yüce katına.

12. Cezayir ve Tunus. Bkz. Öztuna, a.g.e., s.87; Sandoval, s.473-474.

13. Elisa; muhtemelen Adriatik denizinde eski adı Lissa olan Vis adasıdır. Bkz. *Hammond's Ambassador World Atlas*, New Jersey 1957, s.41.

32. BELGE

14 VE 17 AĞUSTOS 1534 TARİHLERİNDE PRENS ANDREA DORIA'NIN İMPARATOR'A GÖNDERDİĞİ MEKTUPLAR İLE İLGİLİ BAZI NOTLAR*

Prens Andrea Doria'nın mektuplarının özetlerinden, Barbaros'a karşı yapılacak savaşta İmparator'un donanmasının vurucu gücü ve manevra kabiliyetini acilen artırılması zorunlu olduğu gibi, Venedik ve Papa'nın da İspanya ile işbirliği kaçınılmaz görülmektedir. Villafranca gibi Andrea Doria da, deniz hakimiyeti üzerine kurulmuş bir egemenliğin gerçek egemenlik olacağını, İspanyol Monarşisi'nin de gücünü bu temellere dayandırmak zorunda olduğunu görmekte idi.

Prens Andrea Doria'nın İmparator'a yazdığı 14 Ağustos 1534 tarihli mektubundan özet halinde notlar;

- Doria, Portovenere'den¹⁴ Cenova'ya gelişini bildirmektedir.
- Barbaros'un filosu Sicilya'dan geçmiştir¹⁵.
- Bu şehrin (Sicilya) korunması için emir verilmiştir.
- Napoli ve Sicilya'daki kadırgaların birlikte hareket etmeleri ve kendilerini iyi korunmaları için talimatta bulunulmuştur.
- Barbaros'un Mayorka'ya saldıracağından korkulmaktadır.

TALİMAT VE TEDBİRLERİNİZ ÇOK UYGUN BULUNMUŞTUR.

17 Ağustos 1534 tarihli mektubunda Doria, Barbaros'un filosu hakkında bilgi vermekle birlikte geçmiş dönemlerde vuku bulan zararlar için yapılacak birşey olmadığını ifade ederek, gelecek için yeni tedbirlerin alınmasının zorunlu olduğunu ve Majestelerinin sadık kulları olması nedeni ile bu konudaki düşüncelerini şu şekilde özetlemektedir:

* Bu belgede Andrea Doria'nın mektupları Kraliyet Kâtibi tarafından özetlenmiş, Kralın talimatı ise italik harfler ile aynen ilâve edilmiştir.

14. Bkz. Sandoval, s.497; Piri Reis, *Kitab-i Bahriyye*, 1001 Temel Eser, C.I, s.103.

15. Barbaros Tunus'a gitmek üzere İstanbul'dan 27 Mayıs 1534 tarihinde ayrılmıştır (Bkz. 37 sayılı belge). Bu yolculuk sırasında Reggio ve Messina limanlarına saldırmıştır. Buradan Sardunya ve Cezayir'e uğrayıp 15 Ağustos tarihinde Bizerta'ya, 22 Ağustos'ta ise Tunus'a girmiştir.

- Bütün bu sorunların nedenini Majestemiz çok iyi bilmektedir¹⁶. Bu hastalık ancak büyük çabalarla yok edilebilecektir. Bu da asıl nedenin, yani Barbaros'un filosunun ortadan kaldırılması ile mümkündür. Bu yapılmadığı takdirde, o devamlı olarak saldırıda bulunacaktır.

SÖYLEDİĞİ ÇOK DOĞRUDUR. BU AMAÇLA EN KISA ZAMANDA VE EN UYGUN ŞEKİLDE GEREKEN YAPILACAKTIR.

- Kadırgaların birleşmeleri için tekrar başvurulmuştur.

AYNEN TASVİP GÖRMÜŞTÜR.

- Her bakımdan Majestemiz çok uzakta bulunmaktadır. Daha yakında bulunmuş olsaydı nazırları onun iradesini daha çabuk kavrayacaklar ve hükümet işleri de çok daha suratlı yürütülebilecekti.

DÜŞÜNDÜKLERİNİZİ İLETTİĞİNİZ İÇİN TEŞEKKÜRLER. BU AMAÇLA KRALİYET (İTALYA) MECLİSİ TOPLANTIYA ÇAĞRILACAK, OLAYLARIN GELİŞMESİNE GÖRE EN UYGUNU YAPILACAKTIR.

- Majestemiz İtalya'ya ya da bir özel temsilci göndermeli ya da buradaki elçilerine tam yetki vererek Majestemiz adına karar verebilmelerini sağlamalıdır¹⁷. Zira Majestemiz bu büyük yükü tek başına çekemez. Elçileri ayrı ayrı, işleri uygun bir şekilde yürütebilmeli ve bir olay meydana geldiğinde, Majestemizin menfaatleri ve kamu çıkarları doğrultusunda yapılması gerekeni yapabilmeli veya en uygun tavsiyelerde bulunabilmelidirler.

SÖYLEDİĞİ GİBİ YAPILSIN, UYGUN OLANI BİLDİRSİN.

- Şubat ayı boyunca Napoli'de düzenli altı kadırganın bulunması, Barselona'daki kadırgaların donatılması için gerekli malzemenin sağlanması, sağlanamadığı takdirde temini için Cenova'ya yazılmasının Majestemiz tarafından emredilmesinin uygun olacağı, bu suretle Türk donanmasının dağılmasının mümkün olabileceğini ummaktadır.

16. Bkz. *Cortes de los Antiguos Reinos de León y de Castilla*, Impresores de la Real Casa, Madrid 1884, II. Bolum, s.116.

17. Görüleceği üzere, İspanyol krallığının en büyük sorunlarından biri, önemli kararların alınmasını geciktiren yayılmış ve genişletilmiş bürokrasidir.

BU KONUDA DÜŞÜNDÜĞÜ ŞEKİLDE HAREKET ETMESİ EMREDİLMİŞ. BİR KİŞİNİN DURUMU ÖĞRENMEK İÇİN BARSELONA'YA GİTMESİ VE GEREKEBİLECEK HUSUSLAR İÇİN ONA BAŞVURULMASI UYGUN BULUNMAKTADIR.

- Asıl tehlike Levant'ta burada (İtalya'da)¹⁸ olduğundan Venedik'te yardım istemek isabetli olacaktır.

İSTEDİĞİ GİBİ YAPILSIN.

- Şubat ayı boyunca Napoli'de düzenli altı kadırganın bulunması, Barselona'daki kadırgaların donatılması için gerekli malzemenin sağlanması, sağlanamadığı takdirde temini için Cenova'ya yazılmasının Majestemiz tarafından emredilmesinin uygun olacağı, bu suretle Türk donanmasının dağılmasının mümkün olabileceğini ummaktadır.

BU KONUDA DÜŞÜNDÜĞÜ ŞEKİLDE HAREKET ETMESİ EMREDİLMİŞ. BİR KİŞİNİN DURUMU ÖĞRENMEK İÇİN BARSELONA'YA GİTMESİ VE GEREKEBİLECEK HUSUSLAR İÇİN ONA BAŞVURULMASI UYGUN BULUNMAKTADIR.

- Asıl tehlike Levant'ta değil burada (İtalya'da)¹⁹ olduğundan Venedik'te yardım istemek isabetli olacaktır.

İSTEDİĞİ GİBİ YAPILSIN.

- Barbaros'un filosu yalnız Afrika'da emniyette olabileceğinden, Tanrının izniyle, Majestemizin onu ancak orada mahvedebileceğini¹⁹, bu kutsal mücadele için Kilise tarafından Majestemizin topraklarından alınan vergilerin onda biri ile Papa'nın katılmasının da zorunlu olduğunu ifade etmektedir.

DEDİĞİ DOĞRUDUR. ANCAK, BU KONUDA PAPA'NIN KARARINA UYGUN HAREKET EDİLMELİDİR.

- İtalya'dan zorunlu masraflar için Majestelerimizin yeterli miktarda para göndermesi gerekmektedir.

18. Tripalda Markisi'nin 26.9.1534 tarihli mektubuna Bkz.

19. Bu dönemde V. Carlos, La Goleta ve Tunus şehrini tekrar ele geçirmek amacıyla 30 Mayıs 1535 tarihinde başlayacak olan sefer için büyük hazırlıklar içindeydi. Bkz. Sandoval, s.492-495.

GÖNDERİLMİŞTİR VE İLERİDE GEREKLİ OLAN DA GÖNDERİLECEKTİR.

- (Doria) Piyade askerleri için yaptığı masrafların iade edilmesini talep etmektedir.

GÖNDERİLMİŞTİR.

- Majestemizin hizmetine sunmak için hazırlanacak altı kadirganın inşasının ve donanımının kolaylığı ve masraf bakımından daha ucuza malolacağı gözönüne alınacak olursa, gemilerin o kentte (Barselona'da) yapılması daha uygun olacağından, bu konuda kral tarafından talimat verilmesi isabetli olacaktır.

GEREKİRSE EMREDİLECEKTİR.

33. BELGE

TRIPALDA MARKİSİ TARAFINDAN İMPARATOR'A
GÖNDERİLEN VE BARBAROS'UN TUNUS'U ZAPT ETTİĞİNİ
BELİRTİLEN 26 EYLÜL 1534 TARİHLİ MEKTUP

Geçici bir olay olmasına rağmen, 1534 yılında Barbaros'un Tunus'u ele geçirmesi, özellikle İtalya'daki İspanyol topraklarının tehlikeli bir duruma düşmeleri nedeni ile, İspanyol monarşisi için ağır bir darbe olmuştur. Barbaros'un Tunus'a yerleşmesi ile İtalya'nın güneyi ile Sicilya ve Sardinya adaları devamlı bir tehdit altına girmişti. Onun için Tripalda Markisinin "Şimdiye kadar Barbaros'un ve Türklerin kuvvetlerini engellemeyi düşünüyorduk. Barbaros'un Tunus'u ele geçirmesi ile şimdi artık bu engellemenin gecikmeden uygulanması zorunlu hale gelmiştir" uyarısı Tunus'u ve La Goleta'yı en kısa zamanda tekrar elde etmek hazırlığı içinde olan İspanyol donanmasının donatım ve takviye faaliyetlerini hızlandırmıştır. V. Carlos tarafından bizzat yönetilen İspanyol donanması, yazın boğucu sıcağı altında büyük bir gayret göstererek, Temmuz 1535 tarihinde Tunus'u ele geçirecektir. Barbaros ise Cezayir'e çekilmek zorunda kalacaktır. Tripalda Markisi'nin ortaya attığı önemli bir başka nokta ise Osmanlı hükümdarı Sultan Süleyman ile İran Şahı Tahmash'ın maddi manevi bütün güçlerini seferber ederek yürüttükleri Türk-Acem savaşından elde edebilecek avantajlardan yararlanmaktır. Marki, batıdan Türklere karşı bir hareketin hemen başlatılmasının doğudan da Şah Tahmash'ın Türklere karşı suratle harekete geçmesini teşvik edeceğini, bu suretle Türkler iki ateş arasında kalacaklarını ifade etmektedir.

(Barutell Koleksiyonu, C.XXVI, s.215)

Katolik ve Kutsal Majesteleri'ne:

Garcilazo'dan önce iki, ondan sonra da iki haberci uşak vasıtasıyla Majesteleri'ni yeni gelişmelerin hepsinden haberdar ettim. O nedenle bu mektubumu kısa yazacağım. Çünkü, Majesteleri'ne bu mektubun yazılması, onun layık olduğu hizmeti yerine getirmek içindir. Şimdi şunu açıkca belirtmek isterim: Şimdiye kadar Barbaros'un ve Türklerin kuvvetlerini engellemeyi düşünüyorduk. Barbaros'un Tunus'u ele geçirmesi²⁰ ile şimdi artık bu engellemenin ge-

20. 22 Ağustos 1534.

çikmeden uygulanması zorunlu hale gelmiştir. Ayrıca, Barbaros'un Yahudi bir korsan²¹ ile işbirliği ve Sicilya'ya yakın bir yerde üstlenmiş olması, onun yararına bir husus olup, orada ve çevre vilayetlerde pek çok sorun çıkartabilecektir. Bu yüzden Majesteleri'nin kutsal dinimizin düşmanlarını cezalandırmak ve tahrip etmek için alacağı tedbirlerin, boşa gitmemesi için, dikkatli olması gerekmektedir. Bu tedbirler ne kadar çabuk alınırlarsa Şah Tahmasb Türklere karşı o kadar çabuk harekete geçip sorun çıkartacaktır. Burada Şah Tahmasb'ın Türkleri tekrar yendiği ve yirmi bin esir aldığı söylentileri dolaşmaktadır²². Ben Tanrıya güvenerek, Majestelerinin Hristiyanlığın iyiliği için yaptığı bu haklı mücadelede zafer kazanacağına inanıyorum.

Papa'nın sağlığı her geçen gün daha da iyileşmektedir²³. Papa'nın çok hasta olduğu sırada Majestelerinin adına Kardinal Medicis'e yazdığım mektup çok yarar sağlamıştır. Bu nedenle Majestelerinin Roma'daki işleri iyi gitmektedir. Her zaman adetim olduğu üzere Majestelerinin emirlerini yerine getirmeye hazırım. Tanrının Majestemizin ömrünü uzun ve Krallığını ve mülkünü müreffeh kılması dileğiyle. Napoli, 26 Eylül 1534.

Mutevazi hizmetkârınız ve vasaliniz ellerinizden saygıyla öper.
Tripalda Markisi.

Katolik ve Kutsal Majestelerinin Yüce Katına.

21. Korsan olarak adlandırılan bu kaptan *Sinan Reis*'dir. Bkz. Sandoval, s.502; Illescas, s.18; Öztuna, s.89.

22. Bkz. M. Arıkan-P. Toledo, *Venedik'teki Papalık Sefareti Belgelerine Göre Türkler*, s.381-382.

34. BELGE

BARBAROS TARAFINDAN TAHTTAN İNDİRİLEN TUNUS KRALI MULEY HÂSAN'A İMPARATOR'UN MADRİD'TEN GÖNDERDİĞİ 14 KASIM 1534 TARİHLİ MEKTUP

Bu mektup, Kasım 1534 yılında V. Carlos tarafından, Hayrettin'in Tunus'taki hareketleri ve gücünü öğrenmek amacıyla uygulamaya konulan bir planın bazı unsurlarını içermektedir. Plan, Luis de Presendes'i,²⁴ tüccar sıfatıyla Tunus şehrine göndermek, Sicilya ve Tunus arasında verimli bir alışveriş ve ticareti başlatmak ve böylece, Hayrettin'in yakın arkadaş çevresine yavaş yavaş sızarak, Barbaros'un faaliyetlerini öğrenme esasına dayanıyordu. Planın ikinci bölümü ise, Tahtan indirilmiş Tunus Kralı Muley Hasan'a ve bölgedeki diğer şeyhlere mektuplar göndermek suretiyle, Hayrettin'e karşı bir ayaklanmayı teşvik etmek ve başlatmaktır. Presendes'in İmparator V. Carlos'un casusu olduğunun ve planlarının Barbaros tarafından ortaya çıkarılması, ardından da idam edilmesi, İspanya Krallığı haber alma servisi tarafından hevesle yürütülme istenilen planın suya düşmesine neden olmuştur.

(Barutell Koleksiyonu, C.XXVI, s.221)

Tanrı merhameti huzurunda, Roma İmparatoru, Almanya, İspanya, iki Sicilya, Kûdus vesair ülkelerin Yüce Kralı Carlos, Mağripliler'in en faziletlisi Tunus Kralı Muley Hasan'ı iyilik, şeref ve sağlık dilekleri ile selamlar.

Bütün milletler ve insanların düşmanı olan müstebit Türk'ün, donanmasının bir kaptanını adaletsizce ve haksız yere Size göndererek Krallığınızı elinizden almak ve Sizi mahvetmek istediğini öğrenmiş bulunuyoruz. Adil bir prens olarak ben, Sicilya ve Sardinya Krallıklarımıza komşu olmanızdan dolayı ve özellikle Sizi ve Krallığınızı haksızlıklara karşı korumak amacı ile yardımınıza koşmak istiyorum. Bütün bunların yanında sözkonusu donanma Napoli Krallığımızın sahillerinden geçerek müdafaasız bazı yerleri yakıp,

23. Papa VII. Clemente 26 Eylül 1534 tarihinde vefat etmiş, onun yerine 4 Ekim tarihinde Papa III. Paul adı altında Kardinal Alessandro Farnessio geçmiştir. Bu mektuptan anlaşılacağı üzere, Tripalda Markisi bu olaydan habersizdi. Bkz. Sandoval, s.462.

24. ÖTAM'ın 4. sayısında (s.337-372) yayınlanmış olan Alcalá Üniversitesi profesörlerinden Emilio Solá'nın "Cervantes Döneminde Magripliler, Mürtedler ve İspanyol Gizli Ajanları" adlı makalesinde İspanyol Monarşisi tarafından Türklere karşı örülmüş İspanyol casus ağlarının faaliyetleri ile ilgili çok önemli belgeler sunulmaktadır.

tahrip etmiştir. Zarar büyük olmamasına rağmen, bu hareketlerle Türkler, düşmanımız olduklarını açıkca ortaya koymuşlardır. Bu yüzden bu mektubu getiren hizmetkarımız Luis de Presendes'i²⁵ size göndermeye karar verdik. Sizden ricamız bize güvendiğiniz kadar ona da güvenmenizdir. Onun sözü bizim sözüdür. Onunla anlaşacağınız kararlaştıracaklarınız tarafımızdan kusursuz şekilde yerine getirilecektir. Madrid, 14 Kasım.

Tunus ve Mağripliler'in dürüst ve faziletli Kralı Muley Hasan'a.

---

25. *Luis de Presendes* Ceneviz doğumlu idi. Fas'taki Fez kentinde uzun sürede kaldığı için Arapça'yı ve Afrika ülkelerini iyi bilmekte idi. Bkz. Sandoval, s.477-482.

35. BELGE

BARBAROS'A KARŞI HAZIRLANMAKTA OLAN DONANMA
İLE İLGİLİ OLARAK 12, 13 VE 14 ARALIK 1534
TARİHLERİNDE AMALFİ PRENSİ ANDREA DORIA'NIN,
TEMSİLCİSİ ANTONIO DE LEYVA²⁶ VASITASIYLA,
İMPARATOR'A GÖNDERDİĞİ MEKTUPLAR HAKKINDA
BAZI NOTLAR*

Andrea Doria'nın mektuplarında, 30 Mayıs 1535 tarihinde Tunus istikametinde Barselona'dan demir alacak olan İmparatorluk donanması ile birleşecek olan İtalya'daki İspanyol hizmetinde bulunan donanmanın organizasyonunda aldığı rol ile ilgili bazı bilgi ve değerlendirmeler yer almaktadır. Öte yandan, deniz piyadesinin takviyesi ile ilgili, donanmanın bazı sorunlarını da yansıtmaktadır. Mektup, aynı zamanda, Papa'nın bütün muhalefetine rağmen giderek yoğunlaşan ve güçlenen Türk-Fransız işbirliği hakkında bilgiler de içermektedir. Aynı şekilde, Andrea Doria da, tıpkı Tripalda Markisi'nin 33 nolu belgede yansıttığı gibi Türk-Acem Savaşı ile ilgili bazı tavsiyelerde bulunmaktadır.

DORİA:

- Donanmaya katılmak üzere Barselona'da inşa edilecek olan kadirgalar ile ilgili olarak Juan Rena'dan mektuplar aldığını, Rena'nın gönderdiği bir fiyat listesi ile birlikte bir erzak talebinin de olduğunu,

- Tanrının yardımı ile bu seferde zafere ulaşılmasının donanmanın erken denize açılmasına rağmen bağlı olduğunu, en uygun zamanın Mart ayı başları olacağını, o takdirde ancak başarılı olabileceğini, aksi halde ne kadar geç kalırsa zaferin de o kadar geç kazanılacağını,

- Cenova'daki yirmi beş kadirga ile yine Cenova'daki İspanya'nın on kadirgası, Napoli'deki üç kadirga, Sicilya'daki²⁷ dört ka-

26. *Antonyo de Leyva*, İtalya ve özellikle Lombardia işleri ile ün kazanan meşhur bir İspanyol generaliydi. Bkz. Sandoval, s.320-321, 451, 497.

27. Bu sırada 10 kadirgalık Sicilya filosunun kumandanı Kaptan Berenguel de Requesenes idi. Bkz. Sandoval, s.498.

(*) Belge, Kraliyet kâtibi tarafından özetlenmiş bilgiler içermektedir. Biz belgede deniz tarihi ile ilgili kısımları anahtarları ile vermeye çalıştık.

dırğa, Papa'nın dört kadırgası ve diğer yardımcı gemiler ile donanmanın 50-60 parça gemiye ulaşabileceğini, bütün bu kadırgalarla Barbaros'a karşı çıkabileceklerini ancak, Onun bütün diğer korsanlarla birleşeceği için adı geçen kadırgaların başka gemilerle takviye edilmesi gerektiğini, bu amaçla Portekiz karavelalarının hızlı hareket etmeleri nedeni ile onlardan faydalanabileceklerini,

- Yukarıda sözü edilen konuların en yakın zamanda yerine getirilmesinin şart olduğunu, aksi takdirde Tunus'ta engelsiz kalacağı ve istediği anda arkadaşlarından yardım isteyebileceği için Barbaros'un vereceği zararın on misli artabileceğini,

- Alınacak erzak miktarının tesbit edilebilmesi için donanma ile Tunus'a gidecek ve orada karaya çıkarılacak olan piyade askerlerinin sayısının belirlenmesinin gerekli olduğunu, bu erzak teminin Napoli, Sicilya ve Sardunya'da yapılabileceği, bu piyade asker sayısının 18-20 bin²⁸ dolayında olmasının uygun olacağını,

- Bu piyade ya da diğer birlikler ile, büyük ya da küçük bir donanma ile kalan ömrünü Barbaros'a karşı savaşmakla harcayacağını beyan ettiğini,

- Şah Tahmasb'ın Türklerle olan savaşı ile ilgili yeni haberleri öğrenmek gerektiğini,²⁹ İstanbul'da 40-50 kadırganın, büyük ihtimalle, Barbaros'un filosunu güçlendirmek amacı ile inşa edilmekte olduğunu, onun için savaş kararını bir an önce alınmasında yarar olacağını, aksi halde Barbaros'un çok büyük zararlar verebileceğini,

- Fransa Kralı'nın elçisini, Yunanistan'dan Marsilya'ya getiren kadırganın Barbaros'un filosuna ait olduğunu ve kendisinin de sefirle birlikte geldiğini,

- Majesteleri'nin İtalya elçisi, Tunus Kralı'na tahtı ve krallığının iade edilmesi, aynı zamanda Barbaros'la birleşmemesi ve işbirliği yapmamasını sağlamak amacı ile Ona bir adam gönderdiğini İFADE ETMEKTEDİR.

28. Sandoval'a göre Tunus seferine katılan piyade askeri sayısı 25 bine ulaşıyordu (8 bin Alman, 5 bin İtalyan, 12 bin İspanyol). Bkz. Sandoval, s.498.

29. Bundan önceki 33. ve 35. belgelere Bkz.

36. BELGE

İMPARATOR'UN MAĞRİPLİ KABİLE ŞEYHLERİNİN TUNUS
KRALI'NIN LEHİNDE VE BARBAROS'UN ALEYHİNDE
HAREKET ETMELERİNİ SAĞLAMAK AMACI İLE ONLARA
GÖNDERDİĞİ 14 ARALIK 1534 TARİHLİ MEKTUP

Bu belge de, 34 nolu belge ile aynı şekilde, Luis de Presendes'in katıldığı Tunus'ta V. Carlos tarafından yürürlüğe konulan ayaklanma planının bir bölümüdür. Aynı zamanda bu mektup, İspanya Krallığı'nın acele etmemesi halinde Barbaros'un Tunus'ta kalıcı bir şekilde yerleşerek bölgenin tek gücü ve otorite kaynağı haline gelebileceğini, Sardunya, Sicilya ve Napoli için de kısa zamanda büyük bir tehlike arzedeceğini açıkça ortaya koymaktadır.

(Barutell Koleksiyonu, C.XXVI, s.223)

Ulu ve her şeye Kadir Yüce Tanrı adına:

Tanrının sulhu ve takdisi sizinle ve Tanrıya inanlar üzerine olsun. Ona inanmayanların kalb gözleri hepimizin selameti olacak gerçek yola açılınsın.

Tanrının merhameti ve şefkati için yaşayan Hristiyanların İmparatoru olan Ben Carlos, Sizi bizzat tanımlamama rağmen, büyük ve iyi şöretinizden dolayı sizleri tanıyor ve bu yüzden bu mektubu yazıyorum. Türklerin zalim hükümdarının bir kaptanını donanması ile Tunus'a gönderdiğini, bu Kaptanın Tunus Kralını haince kentten kovduktan sonra kentin ileri gelenleri ve şövalyelerini sebepsiz yere öldürüp, kendisini kentin ve krallığın Efendisini ilan ettiğini öğrenmiş bulunmaktayım. Benim, adil bir prens olarak, bunu kabullenmem mümkün değildir. Şüphesiz Tanrı da bu yapanları hoş görmeyecektir. Ben İmparator olarak, bu dünyada Tanrı adına adaleti yerine getirmek ve sebepsiz yere cezalandırılmış olanları savunmak zorundayım. Tunus Kralını tanıdığım için ve Onun Sardunya, Sicilya ve Napoli Krallıklarımızın komşusu olmaları nedeni ile hiçbir menfaat gözetmeksizin istediği takdirde ona, hem denizden hem de karadan her türlü yardımı göndermeye hazırım. Nihayet hepimiz Tanrının yarattığı kullarız. O kadar eski ve faziletli bir kralın, bütün şövalyelerini, topraklarını ve şöretini yitirmesi doğru adil bir şey değildir. Çünkü siz Mauritanya asilzadelerindensiniz ve Türkler gibi zalim despot ve kibirli insanların esirleri ve vasalları olamazsınız. Bu yüzden Sizden, krallığınızın gerçek asilzadeleri ve

şövalyeleri olarak bu aşağılık durumu kabul etmemenizi ve daima kralınızın yanında olmanızı ve onu savunmanızı rica ediyorum. Çünkü sizin gibi asilzadeler için, hürriyet için ölmek, esaret altında yaşamaktan daha şerefli dir. Bütün bu sebeplerden dolayı bu mektubu getiren kulum Luis de Presendes'i memleketinize göndermeye karar verdim³⁰. Topraklarınıza ayak bastıktan sonra Kralınıza bizzat ulaşınca ya kadar lütfen onu koruyunuz. O, benim adıma herşeyi daha teferruatlı olarak size anlatacaktır. Ona inanınız, kabul ve itimat ediniz, çünkü aranızda karara bağlanacak herşey benim sözüm gibi geçerli olup yerine getirilecektir. Şahsımızdan ya da krallığımızdan herhangi bir arzunuz olursa memnuniyetle karşılanacağından emin olabilirsiniz.

Madrid, 1534 yılının Aralık ayının 14. günü. Ben Kral.

Veled-i Said ve Veled-i Mansur toprakları beyleri onurlu ve dürüst Şeyh Bedia ve Şeyh Murabit'e....

---

30. V. Carlos'un Presendes'e verdiği 14 Kasım 1534 tarihli yazılı talimatlara Bkz. Sandoval, s.477-482.

37. BELGE

BARBAROS'UN DONANMASI'NIN DÜZENİ İLE İLGİLİ
RAPOR. 1534 YILI

Bu rapor bize Barbaros yönetimindeki Türk donanması ile ilgili olarak genel hatlar ile kadırgaların düzeni, topları ve donatımı, Hristiyan esirlerin sayısı ve donanma kaptanları hakkında malumat vermektedir. Bu rapor kuşkusuz, İstanbul'daki İspanyol Krallığı için çalışan gizli ajanlarca sağlanmış bilgilerden yararlanılarak hazırlanmıştır. Her ne kadar detaylı değilse de Türk donanmasının gücü ve dağılımı hakkında genel bir değerlendirmedir. Bu raporda ilginç olan nokta donanmanın kaptanlarının menşe itibariyle farklı milletlerden olmalarıdır.

Bunun izahını da bizzat belgede bulmak kabildir. Zira orada Barbaros'a tabi her kadırgada ücretsiz gönüllü hizmet edenlerin sayısının 100 ile 120 kişiyi bulmasının sebebini Barbaros'un ününe ve bu üne bağlı olarak yağma ve ganimete bağlamaktadır. Dini inanç, şöhret ve ücrete bağlı savaş sisteminin geçerli olduğu bir dünyada para ve şöhrete düşkün veya inancı uğruna baş koymuş kimselerin cazibe merkezlerini şüphesiz bu imkânların en kolay bir şekilde temin edildiği odaklar teşkil edecektir. Onun için de Türk ve İspanyol İmparatorlukları ile onların nüfuzu altındaki deniz gaza ve şövalye teşkilatları, bütünü bu tür arzuların en iyi şekilde tatmini-ne imkân vermekte idi. Bu yüzden de her iki tarafta dini inançları uğruna savaşanlar yanında para ve şöhrete ulaşmak için, taraf gözetmeden savaşın pek çok kimseye rastlamak mümkün idi.

Bulgaristan ve Sırbistan'dan asker temini hususu ise Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri idari teşkilatının bir gereğidir. Zira buralar Erzurum, Anadolu, Halip, Mısır gibi Osmanlı eyaletleridir. Hem timarlı hem de muafiyetli askeri sınıflarda nöbetleye eskin (savaşa gitme) olduğu gibi savaş mahalline göre de asker temin edilen bölgeler ve eyaletler değişmektedir. Kaldı ki o dönemde Gaza ve Cihadın en amansız temsilcisi olarak bilinen akıncılar arasında dahi pek çok gayr-i müslime rastlanmaktadır. Ayrıca bütün Balkanlarda Eflak, Voynuk, Martolos, Armatol adları altında Osmanlı ordusuna dahil muhtelif gayr-i müslim askeri birlikler vardır. Bu da Osmanlı İmparatorluğu'nun dini toleransının büyüklüğünü göstermektedir.

Ayrıca Osmanlı Tarihi ile uğraşan amatör tarihçileri yanlışya düşüren hususlardan birisi de Roma İmparatorluğu'ndan gelen Roma anlamına kullanılan Rum tabiridir. Altı sancaklı (vilayet) Sivas eyaleti Osmanlılar zamanında Rum eyaleti olarak isimlendirildiği gibi, 24 sancaklı Rumeli eyaleti de nerede ise bütün Balkanları kaplamakta idi. Bu eyaletlere mensup olan kimseler için Mevlana Celalettin-i Rumi'de olduğu gibi, Rumelili Anadolu asilli veya Rum asilli tabirleri Osmanlı resmi yazışmalarda belirleyici vasıf olarak kullanılmakta, bu o kişinin etnik menşeiinden ziyade kayıtlı olduğu eyalet veya sancağı göstermekte idi.

Herşeye rağmen belge, Osmanlı donanmasını ve mensuplarını en büyük rakipleri İspanyolların gözü ile değerlendirmesi bakımından çok önemlidir.

(Barutell Koleksiyonu, C.XXVI, s.227; Simancas Kraliyet Genel Arşivi. Donanma ve Kadırga Kütüğü, C.VIII)

Barbaros, 28 Mayıs (1534)³¹ tarihinde elli iki kadırga ile İstanbul'dan ayrılmıştır. Diğerleri muhtemelen Gelibolu'da bulunmaktadır. Bunlar ile hepsi seksen iki kadırga etmektedir³². Fakat Barbaros'un yeterli adam bulamaması nedeni ile kadırgaların bir kısmını bırakacağı sanılmaktadır. Tahminlere göre, aşağı yukarı yetmiş kadıra ile denize açılacağına kesin gözü ile bakılmaktadır.

Söziedilen Barbaros'un donanmasında LANTERNA'lara³³ sahip olan üç kadırga vardır. Birincisi, İstanbul'dan ayrıldığı zaman yüz elli Hristiyan esiri olan kendi kadırgasındadır.

İkincisi, Ragusa'ya tabi adalardan Mezo Adası hakkında olan ve 11 Haziran (1534) tarihinde Barbaros tarafından Büyük Türk'ü taşımakla görevli onbeş kadırga ile, İstanbul'da bırakılan çok saygı değer Murat Ağa'nın kadırgasındadır.

Üçüncü Lanterna, Sardunya asıllı ve Barbaros ile Büyük Türk'ün ellerini öpmeye giden, Barbaros'un en çok güvendiği Hasan Ağa'nın³⁴ kadırgasındadır.

31. Bkz. OTAM, C.IV, s.380; Öztuna, a.g.e., s.86.

32. Barbaros, hatıralarında, "Bahar gelince, Donanma-yı Hümayun'dan 80 parça ile İstanbul'dan ayrıldım" demektedir. Bkz. Öztuna, s.86; Kâtip Çelebi, *Tühfetü'l-Kibar Fi Esfari'l-Bihar*, İstanbul 1980, C.I, s.66.

33. Lanterna; Eski gemilerin iç kısmındaki fener.

34. Bkz. Kâtip Çelebi, a.g.e., s.70.

Bu son iki kadirganın herbirinde yüzer Hristiyan esiri bulunduğu gibi, her iki kadirganın komutasına bağlı onar kadirga da bulunmakta idi.

Diğer Kaptanlardan Salih Reis'in yüz doksan, Tavaco Reis'in elli, Cazadiablo'nun³⁵ elli Hristiyan esiri vardır. Cazadiablo ayrıca, Portundo'nun oğlunun³⁶ kadirgasına da sahiptir. Bu son üç kaptan Türktür.

Ondan sonra, Cenova'lı Hamza Reis'in elli, İspanyol Alcady Baly'in elli, Napoli'li Halchmath Setan'ın elli, Rum Ramadan'ın elli, İspanyol Haly Levan'ın elli Hristiyan esiri vardır.

Toplam olarak Barbaros'un İstanbul'dan ayrıldığında bin iki yüz otuz üç Hristiyan esiri vardır.

Diğer kürekçiler denizi hiç görmemiş Bulgar ve Sırplardır. Hristiyan oldukları için hâlâ zincire bağlıdırlar.

Savaş erleri Azaplar da Sırbistan ve Bulgaristan'dan seçilmiş Türklerdi: Bunların silahları ok ve yay, kısmen de uzun namlulu Türk tüfeklerinden ibaretti.

Barbaros'un İstanbul'dan hareketinde yanında beş yüz bin altın Duka, altın işlemeli kumaştan üç yüz takım elbise ve kırk bin Duka değerinde elmas ve mücevherat bulunuyordu. Bu paralardan Gelibolu'da üç esir beş bin Duka götürmüşlerdir.

Aynı zamanda, donanma da altmış bin kental galeta (peksimet) yüklü olup, Negroponte Adası'ndan³⁷ alınacak otuz altı bin kental ile toplam 96 bin kental peksimet donanma için sağlanmış olacaktı.

Barbaros, başka zaman adet olduğu üzere birlikte yemek yediği halde, İstanbul'dan ayrılmadan önce zehirlenmekten çok korktuğu için tek başına yemek yiyordu.

35. İspanyollar, Aydın Reis'i *Cachadiablo* olarak tanıyorlar, Bkz. Sandoval, s.502; Illescas, a.g.e., s.18.

36. İspanyol Kaptanı *Rodrigo de Portundo*. Aydın Reis'in filosu ile Formentera adası yakınlarında 25 Ekim 1529 tarihinde çarpışmış ve şehit düşmüştü. Oğlu *Domingo de Portundo* ise bu deniz savaşında esir düşmüştür. Bkz. Sandoval, s.377-8; Öztuna, s.72-73; K. Çelebi, a.g.e., C.I, s.57; M.Arkan -P. Toledo, OTAM, C.IV, 29. Belge; s.406.

37. *Ağrihoz* veya *Eğrihoz* adası. Bkz. Piri Reis, a.g.e., s.254-258; K.Çelebi s.22, 359.

Barbaros'un kadırgalarının herbirinde savaşçıların, yüz, yüz yirmi kişiyi bulunduğu iddiası doğrudur. Çünkü onun ünü nisbetinde ganimet ümidi de büyük olduğu için, çok sayıda kimse maaş almadan gönüllü olarak onun hizmetinde idi.

Kadırgaları o kadar alçaktır ki nerede ise deniz ile aynı seviyededir. Kürekle çekilenlerin bazıları çok iyi durumda olmasına rağmen, çoğu beş para etmez.

Barbaros'un donanması denize açıldıktan sonra, hava şartlarının iyi olmasına rağmen bir burunu dönebilmek için nerede ise üç saatten fazla uğraşmışlardır.

Donanmada çok sayıda varil bulunmaktadır.

Biri Quios'ta³⁸ ele geçirilmiş Ragusa'lı, diğeri Vizcaya'lı olmak üzere, Koron ve Modon'un takviye ve savunmasında kullanılmak üzere top ve barut yüklü iki büyük geminin varlığından bahsedilmektedir. Bu işleri yerine getirdikten sonra, Ragusa gemisi sahibine iade edilecektir.

Aynı zamanda Barbaros'un, kendi kadırgası hariç demir güllesi atan hiçbir top olmayıp bütün kadırgalarda taş atan toplar bulunmaktadır. Sadece Barbaros'un kadırgasının on kısmında demir güllesi atan ufak bir top bulunmaktadır. Ancak onun da ağız kısmı çok ağır olduğu için ilk atıştan sonra ikinci atış için doldurmak mümkün olmamaktadır.

Ayrıca, kara veya kaleleri topa tutmak için bronzdan yapılmış otuz dört adet topa sahiptirler.

Her kadırga için yüz taş güllesi ve otuz dört kental barut bulunmaktadır ki, bunlar da hiç bir şey ifade etmez.

Barbaros'un yanında bulunan bazı Felemenk'li ve Almanlar şayet Melfi Prensi'nin eline geçecek olurlarsa bunlardan Cornelio'nun adını verenlere Melfi Prensi'nin iyi davranması ve iltifat etmesi için Senyor Andelot'a tenbih edildi, zira adı geçen kimseler Roma'lular kralının elçisi Cornelio tarafından ilişkileri iyileştirmeleri ümidiyle görevlendirilmiş ve bizzat teşvik edilmişlerdir.

Simancas Kraliyet Genel Arşivi.

38. Quios: Sakız Adası.

38. BELGE

DEL GASTO MARKİSİ'NİN İMPARATOR'A PUZOL'DAN
GÖNDERDİĞİ 15 OCAK 1535 TARİHLİ MEKTUP

Bu mektup, doğrudan Barbaros Hayrettin'in donanmasının faaliyetleri ile ilgili olmamakla birlikte, 1535'de V. Carlos tarafından, Barbaros'u etkisiz hale getirmek ve Tunus'u tekrar ele geçirmek amacıyla organize edilen sefer ile ilgilidir. Belgenin önemi, İmparator V. Carlos tarafından sefere katılmak üzere davet edilen Del Gasto Markisi'nin, İspanyolların Türkler'e karşı tertip ettikleri bütün diğer seferlerde olduğu gibi, İmparator tarafından tertip edilen bu seferin de, bir haçlı seferi mahiyetinde olduğunu ifade etmesidir. Diğer yandan, Andrea Doria'nın İtalya donanmasının organize edilmesinde oynadığı rol de bu mektuptan açıkça anlaşılmaktadır.

(Barrutell Koleksiyonu, C.XXVI, s.231; Simancas Kraliyet Genel Arşivi, Savaş Bölümü, C.VI).

Efendimiz Kutsal Katolik Majesteleri'ne;

Melfi Prensi Andrea Doria vasıtasıyla bana ulaştırılan, ve kafilere karşı yapılacak sefer için Majesteleri'nin beni seçtiğini ifade eden 7 Ocak tarihli mektubu almış bulunuyorum. Her zaman olduğu gibi asla azalmayan, Majestelerine karşı sahip olduğumuz hizmet arzusu ile ellerinizden ve ayaklarınızdan öperim. Bu kadar haklı ve kutsal bir seferde görevlendirilmek ve Prens Doria gibi bilgili ve şöhretli bir şövalyenin yanında yer almak benim için büyük bir şereftir. Efendimiz Majesteleri'nin hizmeti için elimden gelen her şeyi yapacağımdan, her türlü gayreti göstereceğimden emin olabilirsiniz (...)* Seferde her şeyin düzenli gitmesini sağlamak için buradan en kısa zamanda yola çıkıp Cenova'da bulunan Prens Doria ile görüşeceğim. Şimdilik ona, gayeye matuf bazı konularda aklıma gelen bazı hususları yazıyorum (...) Bugünlerde sağlığım iyi olmasına rağmen Majesteleri'nin hizmetini en iyi şekilde yerine getirebilmek için Tanrı bana gereken gücü verecektir (...).

Şunu da Majesteleri'ne belirtmek isterim ki, Salerno Prensi de, Efendimiz Majesteleri'ne karşı duyduğu büyük saygının bir ifadesi olarak karşılık beklemeden hizmet etmek üzere bu sefere katılmak istemektedir (...).

* Belgenin konumuzla ilgili olmayan kısmının çevirisi yapılmamıştır.

Yüce Tanrının, şahsınızı, mülkünüzü ve krallıklarınızı koruyup müreffeh kılmasını dilerim. Puzol, 15 Ocak 1535.

Efendim, Katolik Majestelerinin naziz hizmetkârı ve bendesi olarak, yüce ellerinizden öperim. Gasto Markisi.

Kutsal ve Katolik Majesteleri Yüce katına.

39. BELGE

TREMESAN KRALI'NIN İMPARATOR'A GÖNDERDİĞİ

5 EYLÜL 1535 TARİHLİ MEKTUBUN ASLI

Daha önceki belgelerde görüldüğü gibi, bu yıllarda Tlemsen Krallığının İspanya ile olan ilişkileri, -iniş ve çıkışları ile-, Tlemsen Kralının Barbaros'la 1529 yılının Kasım ayında bazı konularda anlaşması nedeni ile istikrarsız bir döneme girmiştir. Anlaşmanın yerine getirilmemesinden dolayı bu mektupta söz konusu edilen Tlemsen-İspanya ittifak talebi meydana gelmiştir.

(Simancas Genel Arşivi, Devlet İşleri Bölümü, C.426).

Efendimiz Kutsal Katolik Majesteleri'ne:

Ben Tremesen Kralı Muley Muhammed bu mektubumda Majesteleri'nin hizmetine amade olduğumu belirttikten sonra size, Majesteleri'nin mütefiki, bendesi ve hizmetinde olmak isteğimi belirten ve talep eden bir mektubu daha önce gönderdiğimi, fakat cevap alamadığımı bildirmek isterim. Majesteleri'nin mütefiki olma arzusunun ne kadar içten ve kalbimin derinliklerinden geldiğini yalnız Tanrı bilir. Fakat ben bunu arzularken Reduan (Ridvan ?) bazı Hristiyanlarla birlikte bana saldırmışlardır. Bu yüzden, Majesteleri'ne karşı öyle bir şey yapmaktan çok pişmanlık duymama rağmen kendimi savunmak zorunda kaldım. Fakat şuna kanım ki, şahsımı ve Krallığımı savunmakla Majesteleri'nin aleyhinde bir şey yapmış değilim. Majestelerinin mütefiki ve hizmetkârı olmak konusuna dönecek olursak rahmetli babam gibi Size hizmet vermek arzu ve talebimin kabulünü rica ederim. Bunun için tarafımdan bizzat imzalanmış ve mühürümle mühürlenmiş bir anlaşma metnini Oran (Vahran) Genel Kaptanınız Alcavdete³⁹ Kontu'na gönderdim. Majesteleri'nden anlaşma metninde yer alan maddelerin kabul edilerek imzalanmasını istirham ederim. Yüce Tanrımın Kutsal ve Katolik Majesteleri'ni koruması ve esirgemesi için daima duacıyım. Tremesen, 5 Eylül 1535. Majesteleri'nin bendesi.

Bundan sonra Tremesen Kralları'nın alameti olan tuğra yer alıp altında şu okunmaktadır.

39. İspanya'da Jaen Vilayeti'nde bir kasaba. Bugünkü imlâsi: *Alcaudete*.

"*Majesteleri'nin Hizmetkârı*", Ondan sonra Arapça olarak *Tanrının kulu Muhammed'in kendi eliyle yazdığı* محمد لطق الله به وكتب عبد الله *Tanrı Onu korusun.* Bundan sonra İspanyol harfleri ile Kraliyet Kararnameleri ve mektupları taklit ediler *Kralın Emri Geređi, Braen Yuseph* okunmaktadır.

40. BELGE

1535 YILINDA MELİLLA KUŞATMASINI KALDIRMAK
AMACIYLA, DONANMA GENEL KAPTANLIĞI GÖREVİNE
MADRİD'TE DON JUAN ALONSO DE GUZMAN'IN
ATANMASI

Bu mektup da 38 nolu belge gibi, Barbaros'un faaliyetleri ile ilgili fazla bilgi içermemesine rağmen, Kuzey Afrika'da İspanyol yönetiminde olan Melilla kentinin Fez Kralı tarafından muhasara edilmesi sonucu İspanyollar için hasıl olan kritik durumunu göstermektedir. Bu olay, Kuzey Afrika'nın Türk nüfuzu altına girmeye başlamasından cesaret alan Kuzey Afrika'daki mağribi krallıkların menfaatlerinin İspanya'nunkileri ile nasıl bir çatışma haline dönüşmekte olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

(Barrutel Koleksiyonu, C.XXVI, s.269)

Don Juan Alonso de Guzman'a hayırlı ve sağlıklı olması temennisiyle. Bildiğiniz gibi Fez Kralı çok sayıda piyade ve süvari ile Melilla kentini zapt etmek amacıyla oraya varmış bulunmaktadır. Bu günlerde kentin savunmasının büyük önem kazanmış olması nedeni ile oraya önemli miktarda yardım gönderdik. Fakat bu yeterli olmamıştır. Kentin sözü edilen düşmanın eline geçmesi diğer Afrika'lılar için de kötü bir örnek teşkil ederek, onları cesaretlendirecek ve İmparator olarak benim yokluğumda bize karşı baş kaldırarak çok daha büyük zararlara yol açabileceklerdir. Bildiğiniz üzere Ben burada, donanmada Tanrının ve bizim hayrımıza olacak bazı işleri halletmekle meşgulum. Bu yüzden burada biz sözüedilen kentin savunulması, kurtarılması ve muhasara edenlerin cezalandırılması için gerekli donanma ve ordunun gönderilmesine karar verdik. Ancak, donanmanın yönetimi ve donanma genel Kaptanlığı görevi için yetenekli ve otoritesi yüksek bir şahsiyet gerektiğinden, hem Melilla kentinin idaresinin kardeşiniz olan Medina Sidonia Dükü'ne emanet edilmiş olması ve hem de ailenizin eski, otoriter ve şöhretli geçmişi göz önüne bulundurulmuş ve ayrıca asaletiniz, liyakatınız, yeteneğiniz, sadakatınız, kendinize olan güveniniz ve hizmetimize olan bağlılığınızdan dolayı tercihe sayan bulunarak Donanma Genel Kaptanlığı görevine bu kararname ile sizi seçerek, atıyor ve görevlendiriyoruz*.

* Belgenin konumuzla ilgili olmayan kısmının çevirisi yapılmamıştır.

**DOCUMENTOS RELATIVOS A LA HISTORIA NAVAL
OTOMANA IV
III. ESPAÑA, EL NORTE DE AFRICA Y HAYRETTİN
(JEREDÍN) BARBARROJA**

Como ya hemos manifestado en artículos anteriores el objetivo de nuestro trabajo es recopilar documentos sobre Barbarroja existentes en los archivos españoles con el fin de presentar una visión más de conjunto de la historia naval turca en el siglo XVI.

La serie de documentos que presentamos a continuación nos entrega nuevos antecedentes sobre la confrontación turco-española en el Mediterráneo y el norte de Africa entre los años 1533 y 1535, años extremadamente activos desde el punto de vista militar y naval, tanto para turcos como para españoles. Para los turcos la llegada a Estambul de Hayrettin Barbarroja a fines de diciembre de 1533 produjo grandes demostraciones de júbilo entre la población de la capital otomana. La posterior designación de Hayrettin Barbarroja como Almirante de la flota turca, dará inicio a una época en que la armada otomana alcanzará el apogeo de su poder.

DOCUMENTO NO. 29

**CARTA-CONSULTA EFECTUADA AL EMPERADOR POR
PERO GONZALEZ DE MENDOZA Y BERENGUER DOMS,
RESPECTO A UN EMBAJADOR DEL REY DE TREMECEN
QUE SE ENCUENTRA EN LA CORTE ESPAÑOLA, FECHADA
A 19 DE MAYO DE 1533.**

El presente documento nos da a conocer algunos aspectos sobre la política de España en los territorios del norte de Africa. Como puede verse y como lo hemos indicado en documentos anteriores, la política española hacia Tremecén y Argelia estuvo casi siempre circunscrita a medidas insuficientes y tardías. El creciente aumento del poder naval y militar de Barbarroja con centro en Argel, -especialmente a partir de la pérdida del Peñón de Argel en 1529- pasó a constituir un serio y constante peligro para las flotas y soldados españoles asentados en el norte de Africa. Posteriormente, la toma de Túnez por Barbarroja en 1534, en plena fase de preparación de la escuadra española, fue otro ejemplo del amplio dominio marítimo que había alcanzado la armada turca en el Mediterráneo Occidental. Las repercusiones de estos hechos produjo un debilitamiento de las relaciones y una discontinuidad de las alianzas entre

España y los reyes y jeques de Tremecén. En la carta se refleja con claridad el temor del rey tremecino a un enfrentamiento unilateral con Barbarroja, que lo obliga a recurrir a la Corte española con la esperanza de obtener protección para su reino. Es por ello que la realización de la campaña naval contra Argel por Carlos V, constituye su salvación ya que después de Túnez el objetivo de Barbarroja se dirigirá a la parte noroccidental de Africa.

DOCUMENTO NO. 30

CARTA DEL MARQUES DE VILAFRANCA, VIRREY DE NAPOLES, AL EMPERADOR DANDO CUENTA DEL SUCESO DE LA ESCUADRA TURCA QUE SE CREIA MANDABA BARBARROJA, FECHADA EL 14 DE DICIEMBRE DE 1533.

Uno de los puntos más destacados de esta carta del Marqués de Villafranca es sin duda la constante presencia de Barbarroja en el Mediterráneo Occidental. Como puede apreciarse, por estos años Barbarroja era el tema obligado en la correspondencia oficial de las altas autoridades de la monarquía española. El Almirante turco pasó a constituir, en gran medida, un problema de estado ante el cual el gobierno español debió tomar urgentes medidas que, como hemos visto en documentos anteriores, no siempre pudieron concretarse. Un segundo punto de esta carta de Villafranca que merece ser destacado, es el carácter de "enemigo común de la Cristiandad" otorgado a Barbarroja por los europeos, con lo cual se buscaba el compromiso y apoyo de los monarcas europeos para combatirlo. La posterior alianza franco-turca, a concretarse en el transcurso de esta década, demostrará que no todos los monarcas estaban de acuerdo con esta idea. Por otro lado, la doble política seguida por la República de Venecia producirá gran malestar en la Corte española. Un ejemplo de este entendimiento veneciano-turco, es el incidente ocurrido entre la escuadra veneciana y la flota turca, que se señala en la carta, el cual fue prontamente superado por las autoridades de Venecia y el Sultán. A pesar de los esfuerzos de la Corona española, Francia y Venecia, optarán por una política de buenas relaciones y de activa cooperación con la Puerta, antes que declararse enemigos del Sultán y defensores de la Cristiandad. Otro punto que sobresale en el documento, es sin duda la rigurosa disciplina, orden y poder de la escuadra española frente a la flota francesa, situación que concuerda con las apreciaciones del propio Jeredín Barbarroja

sobre la materia, obtenidas de su estada en Tolón para cooperar con los franceses. Un último punto que conviene destacar es el referente a que Francia, fuera del Imperio Otomano, no tenía otra alternativa para asegurar la mantención de su poder ante el poderío de España.

DOCUMENTO NO. 31

CARTA DEL MARQUES DE VILLAFRANCA, VIRREY DE
NAPOLES, AL EMPERADOR CARLOS V, FECHADA EL 28
DE JULIO DE 1534.

La presente carta del Marqués de Villafranca pone de manifiesto una situación que constituyó un grave problema para las autoridades españolas: la organización y abastecimiento de la escuadra en su lucha contra la flota turca, en momentos que Barbarroja pasaba a ser un peligro potencial para las costas de Italia y España. Otro punto importante del documento es el lugar que ocupa Francia y Venecia dentro del esquema político y de intereses perseguidos por la monarquía española, en su búsqueda constante de aliados para contrarrestar el avance turco en el Mediterráneo. En tercer lugar, Villafranca recalca a su Emperador que el dominio del mar es imprescindible para proteger la integridad de los territorios bajo la soberanía de España.

DOCUMENTO NO. 32

CAPITULOS DE CARTAS DEL PRINCIPE ANDREA DORIA
DIRIGIDAS AL EMPERADOR CARLOS V, FECHADAS EN
AGOSTO DE 1534.

En estos extractos de cartas del Príncipe Andrea Doria, se puede advertir su gran preocupación por concretar en forma urgente el fortalecimiento de la escuadra del Emperador, con el fin de lograr una alta operatividad en el combate marítimo contra Hayrettin Barbarroja, para lo cual la cooperación de Venecia y del Papa es indispensable. Como Villafranca, Andrea Doria ve en el dominio del mar la base de sustentación de los grandes estados y, por ende, del poder de la monarquía española.

DOCUMENTO NO. 33**CARTA DEL MARQUES DE LA TRIPALDA AL EMPERADOR CARLOS V, FECHADA EN NAPOLES A 28 DE SEPTIEMBRE DE 1534, REFERIDA A LA TOMA DE TUNEZ POR BARBARROJA**

La toma de Túnez por Barbarroja en 1534, aunque pasajera, fue un nuevo golpe para las autoridades españolas, especialmente porque este acontecimiento ponía en peligro la seguridad de los territorios que España poseía en Italia. Con Barbarroja en Túnez, el sur de Italia y las islas de Sicilia y Cerdeña se veían seriamente amenazadas. Es por ello que la clara advertencia del Marqués de la Tripalda, "si hasta aquí se pensaba en disminuir las fuerzas del Turco y de Barbarroja, tanto más necesario es pensar ahora en ello", condujo a un aceleramiento de los preparativos de la escuadra española para lograr la recuperación de la Goleta y la ciudad de Túnez en el menor tiempo posible. La escuadra española, dirigida por el propio Emperador Carlos V, logrará, no sin grandes esfuerzos en medio del asfixiante calor del verano africano, recuperar Túnez en el mes de julio de 1535. Barbarroja se vió obligado a replegarse a Argel. Otra importante punto que recalca el Marqués de la Tripalda son las ventajas que pueden obtenerse del conflicto Turco-Iraní, en que se enfrentaban las fuerzas y las personas del sultán Solimán y el Shah Tahmasb respectivamente. El Marqués, recomienda la inmediata acción contra los Turcos en Occidente, la cual tendría asimismo su inmediata reacción en Oriente mediante la arremetida militar de Tahmasb contra el ejército turco.

DOCUMENTO NO. 34**CARTA DEL EMPERADOR CARLOS V AL DESTRONADO REY DE TUNEZ MULEY HASSAN, FECHADA EN MADRID A 14 DE NOVIEMBRE DE 1534.**

Esta carta contiene algunos elementos de un plan puesto en marcha por Carlos V en noviembre de 1534, con el fin de conocer las fuerzas y movimientos de Hayrettin (Jeredín) en Túnez. El plan consistía en enviar a Luis de Presendes en carácter de mercader a la ciudad de Túnez, con el propósito de establecer negocios e iniciar un nutrido intercambio entre Sicilia y Túnez que permitiría ir conociendo las actividades de Barbarroja a través de un proceso gradual de infiltración de los amigos y círculo de Jeredín. Una segunda par-

te del plan la constituía la entrega de cartas, como la que presentamos a continuación, al destronado Rey de Túnez Muley Hasan y a los demás jeques de la región, con el fin de promover y fomentar una sublevación contra Hayrettin. El descubrimiento de la condición de espía del Emperador de Presendes y de sus planes por parte de Barbarroja y, su posterior ajusticiamiento, dió término a esta ambiciosa operación puesta en marcha por los servicios de inteligencia de la Corona española.

DOCUMENTO NO.35

CAPITULOS DE CARTAS DE ANDREA DORIA (PRINCIPE DE AMALFI) DIRIGIDAS AL EMPERADOR CARLOS V. REFERIDAS A LA ARMADA QUE ALISTABA CONTRA BARBARROJA Y ENVIADAS POR SU AGENTE ANTONIO DE LEYVA, FECHADAS A 12, 13, Y 14 DE NOVIEMBRE DE 1534.

Estas notas de las cartas de Andrea Doria, nos ofrecen algunas informaciones y apreciaciones sobre el rol que le cupió en la organización de la flota al servicio de España en Italia, la cual se unirá a la escuadra imperial que zarpará de Barcelona con rumbo a Túnez el 30 de mayo de 1535. Por otro lado, nos entrega también datos sobre algunos problemas de la armada como es la debilidad de la infantería. La carta aporta, igualmente, información sobre la cooperación turco-francesa, la cual se desarrolla intensamente a pesar de todas las intervenciones del Papa. Asimismo, la guerra Turco-Iraní no deja de interesar a Andrea Doria de la misma manera como lo manifiesta el Marqués de Tripalda en el documento No.33.

DOCUMENTO NO.36

CARTA DEL EMPERADOR CARLOS V A LOS JEQUES DE TUNEZ PARA QUE SE ALCEN EN CONTRA DE BARBARROJA, FECHADA A 14 DE DICIEMBRE DE 1534.

Este documento al igual que el documento No.34 es parte del plan de sublevaciones que debía organizar Luis de Presendes en Túnez por orden de Carlos V. En la carta se manifiesta claramente el peligro que Barbarroja representaba para Cerdeña, Sicilia y Nápoles al asentarse en Túnez y configurar la única autoridad en la región.

DOCUMENTO NO.37**INFORME REFERIDO A LA ESCUADRA AL MANDO DE
JEREDIN BARBARROJA. AÑO DE 1534.**

Este informe sobre la escuadra turca al mando de Barbarroja nos permite tener, aunque en forma general, interesantes informaciones sobre la organización de las galeras, su artillería, el número de esclavos cristianos y los capitanes de la flota. El informe es, sin duda, producto de la información conseguida por los agentes al servicio de la monarquía española en Constantinopla, y aunque no es de sobremanera detallado, ofrece un cuadro general de la distribución de las fuerzas de la escuadra turquesca. Un punto importante que resalta en el informe es la diversidad de nacionalidad de los capitanes que componían la flota.

La explicación de esta situación es posible encontrarla en el mismo documento, en el cual se menciona que las galeras de Barbarroja poseían entre 100 y 120 voluntarios a bordo. La razón de ello hay que buscarla en la fama y la posibilidad de botín que, significaba trabajar al servicio de Jeredín. Además, en un mundo en que regía un sistema de confrontación conformado por el trío religión, fama y salario, sin duda que quienes se sentían atraídos por el dinero y la fama encontraban en estas oportunidades el medio más fácil para concretar sus planes. Es por ello que las órdenes de caballeros que se encontraban bajo la influencia de los imperios Turco y Español, y, que compartían las mismas esperanzas de muchos particulares, podían encontrar también grandes compensaciones haciéndose partícipes de esta situación. De ello se desprende que muchos individuos se unían a quienes luchaban por un religión sólo con el propósito de ganar fama y dinero.

En lo que respecta a los soldados provenientes de Bulgaria y Serbia, ello debe entenderse como una necesidad de la organización administrativo-militar del Imperio Otomano, ya que el estatus de estos países corresponde al de provincias otomanas, tales como Erzurum, Anatolia, Alepo o Egipto. De la misma manera como se transferían las clases militares provinciales (Timar) y privilegiadas, cambiaban también las regiones y provincias proveedoras de tropas tomando siempre en consideración las zonas de guerra. Es por ello que en esta época, incluso dentro de los "Akinci" (grupo de caballería ligera del ejército otomano), reconocidos como los más fieros representantes de la Guerra Santa (Gaza-Cihad), es posible encon-

trar a no musulmanes. Además, en todos los Balcanes, bajo los nombres de Eflak, Voynuk, Martolos o Armatol, existían diversas unidades militares cristianas dependientes del ejército turco. Ello es un claro indicativo del alto grado de tolerancia existente en el Imperio Otomano.

Por otro lado, uno de los aspectos que ha conducido a errores a algunos historiadores es la expresión "Rum", que tiene el significado de Roma y, que precisamente proviene del Imperio Romano. En tiempos del Imperio, la provincia de Sivas, conformada por seis sanjacados, al mismo tiempo que era denominada como la provincia de Rum, la provincia de Rumelia de 24 sanjacados cubría todos los Balcanes. Los integrantes de estas provincias tales como Mevlana Celalettin-i Rumi, eran registrados en los libros (defter) otomanos como vecino de Rumelia-Anatolia o de Rum, dándose más importancia a la provincia o sanjacado que al origen étnico.

A pesar de todo, el documento es extremadamente importante desde la perspectiva de que contiene una apreciación de la escuadra otomana y sus integrantes, que conforma la visión del Imperio español que sobre la misma se tenía.

DOCUMENTO NO.38

CARTA DEL MARQUES DEL GASTO A CARLOS V, ENVIADA DESDE PUZOL A 15 DE ENERO DE 1535.

Aunque esta carta no está directamente en relación con los movimientos de la armada de Jeredín, si lo está con la campaña marítima organizada por Carlos V en 1535 con el objeto de neutralizar a Barbarroja y recuperar Túnez. La importancia del documento se encuentra en el carácter de cruzada dado por el marqués a la campaña a la cual es invitado a participar por el Emperador, carácter que podrá apreciarse en todas las acciones llevadas a cabo por los españoles contra los turcos. Finalmente, el rol jugado por Andrea Doria en la organización de la flota de Italia también puede ser apreciado con claridad en esta carta.

DOCUMENTO NO.39**CARTA ORIGINAL DEL REY DE TREMECEN A CARLOS V.
FECHADA A 5 DE SEPTIEMBRE DE 1535.**

Como hemos podido apreciar en otros documentos de esta serie, las relaciones entre el reino de Tremecén y España, con sus altos y bajos, pasaban en este tiempo por un periodo de inestabilidad a causa de los acuerdos que el rey tremecino había establecido con Barbarroja en noviembre de 1529, los cuales al no prosperar originaron su solicitud de alianza con el rey de España, que es el tema de esta carta.

DOCUMENTO NO.40**NOMBRAMIENTO DE D. JUAN ALONSO DE GUZMAN
COMO CAPITAN GENERAL DE LA ARMADA QUE DEBIA
IR A DESCERCAR LA CIUDAD DE MELILLA DADO EN
MADRID EN EL AÑO DE 1535.**

La presente carta al igual que el documento No.38, aunque no entrega antecedentes sobre las actividades de Jeredín, nos muestra la difícil situación que debía afrontar la posesión española de Melilla en el norte de África, la cual sufría el cerco del rey de Fez. El hecho es un nuevo antecedente que pone de manifiesto el continuo choque de los intereses españoles con los de los gobiernos berberiscos que habían comenzado a ser penetrados por la órbita turca.